

bylo prokázáno, že cholinergní systém plasticitu CNS ovlivňuje v daleko významnější míře, než se dosud předpokládalo.

Terapie (editor knihy E. Giacobini) – kapitola popisuje cholinesterázy v lidském mozku a účinek inhibitorů včetně výsledků klinických studií u lidí. Velmi přehledná, dobře dokumentovaná s recentními citacemi. Cenné jsou i závěry, že inhibitory cholinesterázy by mohly být použity jako terapeutika pro léčbu různých druhů demence a neuropsychiatrických onemocnění, a to zejména u těch,

u kterých je ovlivněn cholinergní systém.

Každá kapitola je doprovázena poměrně novými literárními citacemi (po každé kapitole) a ukončena je podrobným abecedním rejstříkem.

Jedná se o významnou publikaci, dovolující nejen rychlou a kvalifikovanou orientaci čtenáře v dané problematice, ale osvětlující také základní mechanismy a předpokládající i trendy do budoucnosti. Grafická úprava je také vynikající. Kniha by mohla být jakousi „biblí“ pro všechny, kteří se zabývají studiem cholinergního nervového systému.

Deadly Cultures. Biological Weapons since 1945.

M. Wheelis, L. Rózsa a M. Dando (Eds).

Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, UK, 2006. 479 stran.

ISBN 0-674-01699-8

Kniha vznikla v průběhu relativně krátké doby (asi jeden rok) na základě diskusí dvou editorů knihy (M. Dando a M. Wheelis) na konferencích Pugwašského výboru (Pugwash Conferences on Science and World Affairs), které se konají každoročně v Ženevě a editoři jsou skutečnými kapacitami v oboru: Malcolm Dando je profesorem mezinárodní bezpečnosti na Univerzitě v Bradfordu. Je známý svými pracemi o biologickém odzbrojení, zejména pak sérií publikací napsaných ve spolupráci s profesorem Grahamem S. Pearsonem (také spoluautor některých kapitol recenzované publikace), kterých již vyšlo více než dvacet částí pod jednotícím názvem Strengthening the Biological Weapons Convention. Mark Wheelis je přednášejícím mikrobiologie na kalifornské Univerzitě v USA a Lajos Rózsa je vědeckým pracovníkem maďarské akademie věd.

Po předmluvě a seznamu zkratk následují tyto kapitoly: Historický přehled – spíše jako krátký úvod a detailní popis biologických programů USA, Velké Británie, Kanady a Francie. Není možné je zde uvádět všechny, ale lze zmínit některá fakta, např. nejvýznamnější centra biologického programu v USA (Fort Detrick, Plum Island, Edgewood Arsenal, Fort McClellan, Pine Bluff, Dugway). Zásoby biologických zbraní USA z roku 1970 čítají tisíce galonů, je uvedeno i jejich spektrum (mj. *F. tularensis*, *B. anthracis*, *C. burnetti* atd.), podobné údaje jsou uvedeny i pro Anglii (hlavní pracoviště

v Porton Downu s testovacími místy v Irském moři, Lyme a Weymouth Bay a Stornoway, Isle of Lewis. Kanada má tento výzkum soustředěn do Suffieldu, Ontario, Kingstonu a Grosse Isle. A ve Francii je to Paříž, Lyon a Tarbes.

Biologický program bývalého SSSR i členů zaniklé Varšavské smlouvy je náplní dalších kapitol. Tady je nutno konstatovat, že co se týká naší republiky, autoři věnovali pozornost spíše tendenčním novinářským článkům než seriózní analýze situace v bývalé ČSFR.

Jako základ jim totiž posloužily novinové zprávy z poloviny 90. let 20. století, které se snažily na „senzačních odhaleních“ imputovat čtenářům informace (tedy spíše dezinformace) o tom, že bývalá ČSSR (resp. ČSFR) vyráběla nebo vyvíjela biologické zbraně. Tyto zprávy vycházely přitom z faktu, že existoval vojenský ústav v Těchoníně, a snažily se dokazovat, že se tam prováděl ofenzivní biologický výzkum. Díky našim novinářům vznikly i pochyby u odborníků (M. Garret: Czech biological Weapons? ASA Newsletter, 94-2, 1994, p. 7, citováno i v knize). Tato tvrzení se nezakládala na pravdě, avšak příslušníky armády pracující v této oblasti stálo mnoho času a úsilí tento prostý fakt vysvětlit, protože zřejmě touha po senzaci byla příčinou, že tato podezření byla opakovaně (přes poskytnutá vysvětlení) otevírána znovu, jako je tomu

i v této publikaci. Paradoxní na této situaci bylo, že již v roce 1992 byla OSN v rámci tzv. Confidence Building Measures poskytnuta velmi podrobná informace o čs. aktivitách v oboru vojenské epidemiologie a mikrobiologie zahrnující mimo jiné i seznam a stručné výsledky výzkumných úkolů řešených od roku 1946 a z hlediska mezinárodního se nevyskytly žádné pochybnosti. Další smutnou epizodou byla likvidace banky sér v Ústřední vojenské nemocnici Praha. Na základě udání (že v ÚVN jsou skladovány virulentní kmeny bojových biologických látek) byla – podle unáhleného rozhodnutí, nekvalifikovaně a pod politickým tlakem – zlikvidována databanka diagnostických sér.

Další kapitoly o biologických zbraních se týkají Iráku a JAR. Program biologického výzkumu, použití biologických zbraní proti rostlinám a zvířatům jsou náplní dalších dvou částí. Spektrum programu výzkumu neletálních zbraní uzavírá tuto část a následují příklady zakázaného použití biologických zbraní a jejich teroristické použití. Další dvě kapitoly věnují pozornost politickým otázkám biologic-

kého odzbrojení a právní regulaci. Poslední kapitolu tvoří analýza a dopady publikovaných prací. Knihu doplňuje text Úmluvy o zákazu vývoje, výroby a hromáčení bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení, poznámky, informace o autorech a abecední rejstřík. Publikace je cenným pomocníkem každého, kdo se chce více dozvědět o historii biologického zbrojení/odzbrojení a potřebuje znát dostupné citovatelné prameny.

Doc. MUDr. Jiří Bajgar, DrSc.

Korespondence: Doc. MUDr. Jiří Bajgar, DrSc.

Univerzita obrany
Fakulta vojenského zdravotnictví
Třebešská 1575
500 01 Hradec Králové
e-mail: bajgar@pmfhk.cz

Do redakce došlo 11. 7. 2006